

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Тронька Олександра Олександровича на тему:
“Порівняльно-правовий аналіз вирішення локальних військових
конфліктів у сучасному світі: досвід для України”,
подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Локальні військові конфлікти в сучасному світі виступають потужним дестабілізаційним чинником міжнародної безпеки та становлять одну з основних загроз національній безпеці держав. Вони проявляються у різних масштабах і формах, а їхня сутність з часом суттєво трансформується, ускладнюючи пошук ефективних шляхів розв'язання та роблячи неможливим застосування шаблонних сценаріїв врегулювання. Кожен локальний військовий конфлікт є унікальним явищем, вирішення якого потребує розробки і реалізації окремого комплексу інструментів та заходів. Водночас окремі технології й практики, напрацьовані для врегулювання одних конфліктів, можуть бути адаптовані до специфічних умов інших випадків збройного протистояння. Особливої актуальності набуває порівняльно-правовий аналіз досвіду вирішення локальних воєнних конфліктів у зв'язку з неспровокованою агресією РФ проти України. Російсько-українська війна має особливу природу, причини та характеристики, що зумовлює нагальну потребу в пошуку ефективних політико-правових шляхів її припинення, завершення та забезпечення невідворотності відповідальності як для ініціаторів агресії, так і для осіб, винних у скоєнні міжнародних злочинів на території України. Збройна агресія РФ у XXI столітті є кричущим випадком порушення фундаментальних принципів міжнародного права і цивілізаційним регресом, що потребує всебічної міжнародно-правової оцінки дій російського керівництва та вироблення правових основ для вирішення пов'язаних із агресією питань. Складна ситуація, в якій перебуває Україна, що бореться за відновлення суверенітету і територіальної цілісності, вимагає розроблення окремого дієвого міжнародного політико-правового механізму для зупинення цієї невинуватеної війни. Таким чином,

досліджувана тема є надзвичайно своєчасною та суспільно значущою, оскільки спрямована на узагальнення світового досвіду мирного врегулювання воєнних конфліктів та вироблення на його основі рекомендацій досягнення справедливого миру для України.

Варто зазначити, що тематика дисертації тісно пов'язана з пріоритетними напрямками наукових досліджень у галузі права. Дисертаційна робота виконана на кафедрі європейського та міжнародного права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри та в межах наукової теми університету. Обраний напрям дослідження узгоджується з Переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень, затверджених постановами Кабінету Міністрів України (зокрема №476 від 30.04.2024 р. та №942 від 07.09.2011 р.), що підкреслює його актуальність і державну підтримку.

Автором чітко визначено об'єкт, предмет, мету та завдання роботи. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають між суб'єктами міжнародного права у процесі вирішення локальних військових конфліктів у сучасному світі. Предмет дослідження становить порівняльно-правовий аналіз практики вирішення таких локальних військових конфліктів та вироблення на цій основі рекомендацій для України.

Метою дисертаційної роботи проголошено комплексний аналіз наукових та нормативних джерел щодо шляхів мирного врегулювання локальних воєнних конфліктів у світі та визначення теоретико-правових і прикладних проблем використання набутого досвіду для потреб України. Досягнення поставленої мети обумовило виконання низки конкретних завдань. Основні завдання дослідження полягали у:

1. окресленні теоретико-концептуальних підходів до розуміння поняття «локальний військовий конфлікт» та формулюванні авторського визначення цього поняття;
2. визначенні теоретичних положень щодо мирних засобів вирішення локальних військових конфліктів;
3. аналізі політико-правової діяльності Європейського Союзу та Організації Об'єднаних Націй з врегулювання локального збройного конфлікту в Республіці

Хорватія (1991–1995 рр.) і з'ясуванні можливостей використання цього досвіду для України;

4. характеристиці політико-правових заходів Європейського Союзу щодо вирішення російсько-грузинського військового конфлікту (серпень 2008 р.) та визначенні уроків цього досвіду для України;
5. розробці проєкту «Дорожньої карти» вирішення російсько-українського локального військового конфлікту як політико-правового інструменту його припинення;
6. з'ясуванні правової природи універсальних принципів міжнародного права як критерію правомірності поведінки держав;
7. характеристиці міжнародно-правової відповідальності за порушення міжнародно-правових принципів як механізму вирішення локальних військових конфліктів;
8. аналізі порушень Російською Федерацією основоположних принципів міжнародного права в контексті російсько-українського військового конфлікту;
9. дослідженні досвіду створення та правових засад діяльності міжнародних кримінальних судових органів у сфері боротьби з міжнародними злочинами, вчиненими під час локальних військових конфліктів;
10. розробці інституційної моделі притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили міжнародні злочини в умовах російсько-українського військового конфлікту, як кримінально-правового інструменту його вирішення.

Поставлені завдання повністю відповідають логіці дослідження та охоплюють усі аспекти, необхідні для реалізації мети. В процесі дослідження здобувач застосував сучасний методологічний інструментарій: системний підхід, методи аналізу і абстрагування, порівняльно-правовий (для зіставлення досвіду врегулювання різних конфліктів), структурно-функціональний метод, нормативно-догматичний аналіз міжнародно-правових актів, методи опитування експертів тощо. Такий комплексний підхід забезпечив об'єктивність і наукову обґрунтованість одержаних результатів.

Структура дисертації є логічною та відповідає поставленим цілям і завданням. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів (що охоплюють десять підрозділів), висновків

до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Список джерел включає 295 найменувань на 30 сторінках. Дисертація містить 2 додатки обсягом 4 сторінки. Загальний обсяг роботи становить 232 сторінки, з них 194 сторінки – основний текст.

У вступі ґрунтовно обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету й основні завдання дослідження, окреслено його об'єкт, предмет і методологічну базу, сформульовано наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів. Перший розділ дисертації присвячений теоретичним засадам дослідження локальних військових конфліктів та шляхів їх вирішення. У підрозділі 1.1 автор аналізує існуючі наукові підходи до дефініції «локальний військовий конфлікт», розкриває міждисциплінарну природу поняття «конфлікт» та пропонує власне визначення локального військового конфлікту з урахуванням сучасних гібридних форм протистояння. У підрозділі 1.2 розглянуто теоретичні засади мирних засобів врегулювання воєнних конфліктів: визначено їх класифікацію (дипломатичні, правові тощо), принципи застосування та акцентовано, що міжнародне право вимагає вирішення міжнародних спорів виключно мирними шляхами. Таким чином, перший розділ закладає концептуальну основу подальшого аналізу, чітко окреслюючи категоріально-понятійний апарат дослідження.

Другий розділ містить порівняльний аналіз політико-правових практик вирішення конкретних локальних військових конфліктів наприкінці ХХ – початку ХХІ століття. У підрозділі 2.1 детально досліджено досвід Європейського Союзу та ООН щодо врегулювання збройного конфлікту в Республіці Хорватія (1991–1995 рр.): охарактеризовано міжнародно-правові механізми (миротворчі місії, медіацію, санкційні заходи), оцінено їх ефективність та зроблено висновки щодо застосовності подібних заходів для українських реалій. Підрозділ 2.2 присвячений аналізу дій ЄС з урегулювання російсько-грузинського військового конфлікту серпня 2008 р., зокрема ролі посередництва ЄС (план Мірня), та визначенню уроків цього кейсу для України (важливість оперативного дипломатичного втручання, присутності миротворчих сил, гарантій невідновлення агресії тощо). У підрозділі 2.3 дисертант розробляє проєкт Дорожньої карти вирішення російсько-українського військового конфлікту. Цей

авторський документ включає систему практичних кроків політико-правового характеру, спрямованих на досягнення стійкого миру в Україні (дипломатичні заходи, безпекові гарантії, поетапне відновлення контролю над окупованими територіями, механізми постконфліктного відновлення тощо). Другий розділ таким чином поєднує аналіз успішних зарубіжних практик із конкретними пропозиціями для України.

Третій розділ присвячений ролі універсальних принципів міжнародного права у контексті вирішення воєнних конфліктів та відповідальності за їх порушення. У підрозділі 3.1 розкрито правову природу основоположних принципів міжнародного права (зокрема суверенної рівності, невтручання, незастосування сили та ін.) як імперативних норм (*jus cogens*), дотримання яких є критерієм правомірної поведінки держав на міжнародній арені. Підрозділ 3.2 висвітлює інститут міжнародно-правової відповідальності держав за порушення зазначених принципів, наголошуючи, що така відповідальність (політична, матеріальна, санкційна) може виступати дієвим засобом впливу на сторони конфлікту і стимулом до його мирного врегулювання. У підрозділі 3.3 проаналізовано конкретні випадки порушення Російською Федерацією універсальних принципів міжнародного права у ході агресії проти України (зокрема принципів незастосування сили, територіальної цілісності, невтручання у внутрішні справи тощо). Автор детально аргументує, що дії РФ грубо суперечать нормам Статуту ООН та іншим міжнародним зобов'язанням, і обґрунтовує необхідність притягнення держави-агресора до відповідальності в різних юрисдикційних формах. Таким чином, третій розділ демонструє нормативно-правову оцінку конфлікту через призму міжнародного права та підводить правову базу під заходи з його врегулювання.

Четвертий розділ дисертації присвячений кримінально-правовим засобам вирішення російсько-української війни у контексті зарубіжного досвіду. У підрозділі 4.1 розглянуто міжнародне кримінальне правосуддя як інструмент подолання наслідків локальних конфліктів: проаналізовано досвід діяльності міжнародних кримінальних трибуналів (наприклад, по Югославії, Руанді) та Міжнародного кримінального суду, які притягували до відповідальності воєнних злочинців, забезпечуючи відновлення справедливості після конфлікту. Автор наголошує, що правосуддя щодо воєнних

злочинів та злочинів проти людяності є невід'ємною складовою постконфліктного врегулювання і примирення. У підрозділі 4.2 дисертант пропонує інституційну модель спеціального кримінального правосуддя для осіб, винних у скоєнні міжнародних злочинів під час російсько-українського конфлікту. Зокрема, аргументується доцільність створення спеціалізованого судового органу (міжнародного чи гібридного трибуналу) та застосування механізмів «реституційного правосуддя» – комплексу заходів, спрямованих на відшкодування шкоди жертвам, відновлення порушених прав і примирення сторін. Запропоновано Програму реституційного правосуддя як елемент постконфліктного миробудівництва, що має забезпечити збереження суспільного примирення після завершення війни. У цілому четвертий розділ зосереджений на питаннях справедливості і відповідальності, підкреслюючи важливість невідворотності покарання за воєнні злочини для довготривалого миру.

Завершується дисертація загальними висновками, у яких узагальнено результати проведеного дослідження. У висновках чітко сформульовано підсумкові положення і конкретні рекомендації, що логічно випливають зі змісту роботи. Таким чином, структура дисертації є добре продуманою: від теоретичних засад (розділ 1) та аналізу практичного досвіду (розділ 2) – до правових механізмів і відповідальності (розділи 3–4) та підсумкових пропозицій. Зміст розділів взаємопов'язаний і послідовно розкриває тему, а додатки та ґрунтовний список джерел свідчать про широку емпіричну та нормативну базу дослідження.

Наукова новизна дисертації не викликає сумнівів – робота є одним із перших комплексних досліджень, що присвячені порівняльно-правовому аналізу досвіду мирного вирішення локальних воєнних конфліктів та визначенню можливостей застосування цього досвіду в Україні. Автором отримано низку оригінальних результатів, які мають істотне значення для науки міжнародного права та практики врегулювання конфліктів. Зокрема, уперше запропоновано конкретні механізми завершення російсько-українського військового протистояння: розроблено “Дорожню карту” політико-правових кроків для досягнення миру, а також запропоновано інституційну модель спеціального кримінального правосуддя щодо

воєнних злочинців як складову вирішення конфлікту. Вперше обґрунтовано доцільність застосування концепції «реституційного правосуддя» – комплексу компенсаційних та примирних процедур – задля відновлення справедливості і суспільної рівноваги у післяконфліктний період; розроблено програмні засади впровадження такого підходу після завершення війни. Удосконалено наукові положення щодо правового змісту універсальних принципів міжнародного права як критерію правомірності дій держав та механізму їх забезпечення; розширено підходи до залучення Європейського Союзу у процес мирного посередництва й застосування принципу умовності при укладенні домовленостей про припинення вогню. Також дістали подальшого розвитку методологічні основи дослідження локальних конфліктів – уточнено понятійний апарат (запропоновано авторське трактування терміна «локальний військовий конфлікт»), розвинуто теоретичні положення щодо класифікації та вибору мирних засобів врегулювання, деталізовано процедури медіації як форми відновного підходу до врегулювання спорів. Загалом, нові наукові результати достатньо аргументовані, належним чином відображені у публікаціях здобувача і виносяться на захист.

Теоретичне значення роботи полягає у поглибленні наукового розуміння проблематики міжнародно-правового врегулювання конфліктів. Дисертація синтезує різні наукові підходи (міжнародно-правові, політологічні, конфліктологічні) для всебічного осмислення феномену локальної війни, що дозволило сформулювати цілісну концепцію мирного врегулювання збройних протистоянь. У результаті дослідження уточнено й розширено науковий апарат міжнародного права: запропоновано чіткі визначення ряду ключових понять (локальний військовий конфлікт, реституційне правосуддя тощо), охарактеризовано систему мирних засобів і умов їх ефективності, а також обґрунтовано зв'язок між дотриманням державами принципів міжнародного права та успішністю миротворчих зусиль. Ці теоретичні напрацювання можуть стати базисом для подальших досліджень у галузі міжнародного публічного права, конфліктології, кримінального права та суміжних дисциплін.

Практична значущість одержаних результатів підтверджується можливістю їх використання у різних сферах. По-перше, висновки і пропозиції дисертації мають

прикладний характер для правотворчої діяльності: вони можуть бути враховані при вдосконаленні національного законодавства України (наприклад, у частині імплементації міжнародно-правових зобов'язань щодо мирного вирішення спорів, посилення відповідальності за агресію та воєнні злочини, формування механізмів перехідного правосуддя по завершенні конфлікту). По-друге, рекомендації автора корисні для правозастосовної та дипломатичної практики: державні органи й міжнародні інституції (МЗС, органи сектору безпеки, миротворчі місії, судові органи) можуть використати запропоновані підходи при плануванні заходів з врегулювання конфлікту та притягнення винних до відповідальності. Значущість роботи підтверджена актами впровадження: результати дослідження впроваджено в діяльність Управління Служби безпеки України в Дніпропетровській області та використано у науково-методичній роботі кафедри міжнародного права ДНУ. Нарешті, матеріали дисертації мають цінність для освітнього процесу – їх можна застосувати при викладанні навчальних дисциплін з міжнародного публічного права, міжнародного гуманітарного права, питань міжнародної безпеки тощо. Таким чином, практичні результати роботи є вагомими та вже знайшли підтвердження своєї корисності.

Попри високу якість і новизну дисертаційного дослідження, окремі положення роботи є дискусійними або потребують додаткового пояснення, що дає підстави для таких зауважень:

1. У розділі 2 дисертант зосередив увагу на двох кейсах (Хорватія та Грузія) для вироблення рекомендацій Україні. Ці випадки є релевантними та повчальними, утім було б корисно детальніше обґрунтувати вибір саме цих конфліктів або розширити порівняльний аналіз за рахунок інших аналогічних ситуацій. Включення до аналізу додаткових регіональних конфліктів кінця XX – початку XXI ст. (наприклад, врегулювання конфлікту в Боснії і Герцеговині чи в Молдові) могло б підсилити емпіричну базу дослідження. Роз'яснення щодо критеріїв відбору кейсів і меж застосовності їхнього досвіду дозволило б чіткіше окреслити межі і універсальність зроблених висновків.

2. Дисертант обґрунтував амбітні пропозиції – проєкт Дорожньої карти мирного врегулювання та інституційну модель притягнення до відповідальності винних у воєнних злочинах. Водночас постає питання практичної реалізованості цих ініціатив. Хотілося б отримати більше інформації, яким чином автор уявляє впровадження зазначеної Дорожньої карти: які міжнародні актори та механізми будуть задіяні, які етапи та часові рамки передбачені, які потенційні ризики (наприклад, недотримання домовленостей агресором) враховані. Так само потребує уточнення питання створення спеціального трибуналу: чи йдеться про міжнародний судовий орган за рішенням ООН, чи про гібридний суд за участю України та міжнародних партнерів, які його повноваження та юрисдикція тощо. Обговорення цих практичних аспектів впровадження рекомендацій під час захисту було б доречним і засвідчило б усвідомлення автором можливих викликів на шляху реалізації запропонованих механізмів.

3. У роботі згадується проведення автором експертного опитування (підрозділ 4.1) для визначення пріоритетних напрямів політико-правового вирішення російсько-українського конфлікту. Проте у дисертації не наведено деталей щодо методики цього опитування. Відсутня інформація про кількість і кваліфікацію опитаних експертів, характер запитань та способи обробки отриманих даних. Враховуючи, що висновки цього підрозділу спираються на результати опитування, було б науково коректно надати читачеві розгорнуту методологічну характеристику проведеного дослідження. Більш прозоре висвітлення емпіричної бази підвищило б переконливість відповідних висновків дисертації.

Загалом, висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і жодним чином не применшують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. Вони не стосуються принципових, концептуальних положень дослідження, а радше вказують на напрями для подальшої наукової дискусії та розвитку тематики.

Представлена до захисту дисертація є самостійною, завершеною та добре структурованою науковою працею, що повністю відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних робіт такого рівня. Дослідження виконано на високому теоретико-

методологічному рівні; його зміст відзначається внутрішньою логікою, послідовністю викладу та ґрунтовною аргументованістю. Дисертант продемонстрував вміння використовувати сучасні методи наукового пошуку, критично аналізувати норми міжнародного права і різноманітні джерела, робити обґрунтовані висновки. Отримані результати мають значну теоретичну цінність і відчутну прикладну важливість, а проведене дослідження розв'язує актуальне наукове завдання у сфері права – пропонує шляхи підвищення ефективності правових механізмів врегулювання збройного конфлікту.

ВИСНОВОК

Дисертація «Порівняльно-правовий аналіз вирішення локальних військових конфліктів у сучасному світі: досвід для України» Тронька О.О. відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії (затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44). Її автор, Тронько Олександр Олександрович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

Професор кафедри адміністративного
і кримінального права
юридичного факультету Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара
доктор юридичних наук, професор

Олександр САЧКО

Підпис д.ю.н, професора Сачко О.В.

«ЗАСВІДЧУЮ»

Проректор з наукової роботи
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

«11» 08 2025 р.

Олег МАРЕНКОВ